

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»**

**Навчально-науковий інститут денної освіти
Кафедра управління персоналом, економіки праці та економічної
теорії**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ проф. Т. А. Костишина

« ____ » _____ 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни: «Інституційна економіка»
освітня програма: «Управління персоналом міжнародних
корпорацій»
спеціальність: 051 «Економіка»
галузь знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки»
ступінь вищої освіти: бакалавр

Робоча програма навчальної дисципліни «Інституційна економіка» схвалена та рекомендована до використання в освітньому процесі на засіданні кафедри управління персоналом, економіки праці та економічної теорії
Протокол від «24» червня 2021 року №12

ПОЛТАВА – 2021

Укладач: Шаповалов В. О., доцент кафедри управління персоналом, економіки праці та економічної теорії Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», к. е. н., доцент

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми «Управління персоналом міжнародних корпорацій» спеціальності 051 Економіка ступеня бакалавр

_____ Л. В. Рудич
« _____ » _____ 2021 року

	ЗМІСТ	
Розділ 1.	Опис навчальної дисципліни	4
Розділ 2.	Перелік компетентностей та програмні результати навчання	5
Розділ 3.	Програма навчальної дисципліни	6
Розділ 4.	Тематичний план вивчення навчальної дисципліни	15
Розділ 5.	Оцінювання результатів навчання	46
Розділ 6.	Інформаційні джерела	47
Розділ 7.	Програмне забезпечення навчальної дисципліни	48

Розділ 1. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1 – Опис навчальної дисципліни «Інституційна економіка»

Місце у структурно-логічній схемі підготовки	<i>Пререквізити:</i> Х <i>Постреквізити:</i> Політика зайнятості та ринок праці, тренінг «Соціально-економічний розвиток»	
Мова викладання	Українська	
Статус дисципліни: вибіркова		
Курс/семестр вивчення	1 / 1	
Кількість кредитів ЄКТС/кількість модулів	3	
Денна форма навчання:		
Кількість годин: – загальна кількість: 1 семестр – 90; 2 семестр – 0		
– лекції: 1 семестр – 16; 2 семестр – 0		
– семінарські заняття: 1 семестр – 20; 2 семестр – 0		
– самостійна робота: 1 семестр – 54; 2 семестр – 0		
– вид підсумкового контролю: 1 семестр – екзамен; 2 семестр – Х		
Заочна форма навчання:		
Кількість годин: 1 семестр – 90; 2 семестр – 0		
– лекції: 1 семестр – 6; 2 семестр – 0		
– практичні заняття: 1 семестр – 6; 2 семестр – 0		
– самостійна робота: 1 семестр – 78; 2 семестр – 0		
– вид підсумкового контролю: 1 семестр – екзамен; 2 семестр –		

Розділ 2. Перелік компетентностей та програмні результати навчання

Метою вивчення навчальної дисципліни «Інституційна економіка» є формування у майбутніх магістрів навичок аналізу наявного інституційного середовища, впливу інститутів на поведінку економічних суб'єктів та форми їх організації, а також вмінь щодо інституційного дизайну та інженерії.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Інституційна економіка» є:

- розширення та поглиблення знань студентів у сфері сучасної інституційної науки, що дозволяє самостійно орієнтуватися в складних проблемах функціонування економіки і суспільства;
- формування вмінь і навичок інституційного аналізу, дизайну та інженерії.

Таблиця 2 – Перелік компетентностей, які забезпечує навчальна дисципліна «Інституційна економіка», програмні результати навчання

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач	Програмні результати навчання
K01 (ЗК03). Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. K10 (ЗК10). Здатність бути критичним і самокритичним. K11 (ЗК11). Здатність приймати обґрунтовані рішення. K14 (СК1). Здатність виявляти знання та розуміння проблем предметної області, основ функціонування сучасної економіки на мікро-, мезо-, макро- та міжнародному рівнях. K16 (СК3). Розуміння особливостей провідних наукових шкіл та напрямів економічної науки. K17 (СК4). Здатність пояснювати економічні та соціальні процеси і	ПР03. Знати та використовувати економічну термінологію, пояснювати базові концепції мікро- та макроекономіки. ПР04. Розуміти принципи економічної науки, особливості функціонування економічних систем. ПР06. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у сфері економічної діяльності. ПР07. Пояснювати моделі соціально- економічних явищ з погляду фундаментальних принципів і знань на основі

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач	Програмні результати навчання
<p>явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати.</p> <p>K21 (СК8). Здатність аналізувати та розв'язувати завдання у сфері економічних та соціально-трудо­вих відносин.</p> <p>K24 (СК11). Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію.</p>	<p>розуміння основних напрямів розвитку економічної науки.</p> <p>ПР09. Усвідомлювати основні особливості сучасної світової та національної економіки, інституційної структури, напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави.</p> <p>ПР16. Вміти використовувати дані, надавати аргументацію, критично оцінювати логіку та формувати висновки з наукових та аналітичних текстів з економіки.</p> <p>ПР17. Виконувати міждисциплінарний аналіз соціально-економічних явищ і проблем в однієї або декількох професійних сферах з врахуванням ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.</p> <p>ПР21. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.</p> <p>ПР23. Показувати навички самостійної роботи, демонструвати критичне, креативне, самокритичне мислення</p>

Розділ 3. Програма навчальної дисципліни

Програму навчальної дисципліни
«Інституційна економіка» обговорено і
схвалено на засіданні кафедри управління персоналом, економіки
праці та економічної теорії
Протокол від «24» червня 2021 року №12

Програмний зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. Методологічні основи інституційної економіки

Тема 1. Вступ до інституційної економіки

Економічна наука і її структура. Особливості феномену економічної науки. Економічна наука та її місце у прогнозуванні й оцінці суспільного розвитку. Проблеми сучасної економічної науки. Діалектика взаємодії реальної економічної системи і науки. Предмет і методологічні принципи інституційної економіки. Інструментарій інституційної економіки. Роль і функції інститутів в соціально-економічному прогресі. Практична значимість інституційної теорії. Економіка і право.

Ядро, інструментарій, методологія ортодоксальної неокласичної теорії. Головні недоліки традиційної економічної теорії. Критика парадигми і інструментарію теорії неокласики. Виникнення інституціоналізму: онтологічні та гносеологічні передумови. Різновиди інституціоналізму. Класичний інституціоналізм і його дослідницька програма. Особливості методології та методики теорії інституціоналізму. Еволюція і тенденції інституційно-соціологічних теорій. Структура сучасного інституціоналізму. Дослідницька програма нової інституціональної теорії, основні дослідницькі проблеми і напрями досліджень.

Тема 2. Людина, економічна поведінка та інституційна структура суспільства

Економічна теорія як наука про поведінку людини і умов вибору. Моделі людини в історії економічного аналізу. Інтерпретація людського чинника різними економічними школами. Класична школа. Індивід у вченні К. Маркса. Історична школа про людину. Суб'єктивна школа про індивіда. Людина в теорії інституціоналізму. Теорія Кейнса і його інтерпретація людського чинника. Модель людини в сучасній економічній теорії. Людина «економічна»,

«соціальна», «творча», «інституційна». Поведінкові передумови інституційної економіки. Обмежена раціональність. Опортуністична поведінка: сутність та основні прояви.

Поняття інституту. Роль інститутів у функціонуванні економічної системи. Функції інститутів. Інституційна структура суспільства. Формальні і неформальні інститути: природа санкцій. Зони конфлікту і збігу. Взаємодія формальних та неформальних інститутів. Умови ефективності неформальних інститутів. Імпорт інститутів і механізми примусу до дотримання правил. Зовнішні та внутрішні інститути: генезис правил. Угоди і еволюція правил. Модель Пейтона. Юридичні норми і економічні інститути. Категорія «норми» в юридичній та економічній науках.

Інститути: механізми вирішення проблем координації і мотивації. Принципи побудови і аналізу формальних моделей інституціональних норм. Підходи до моделювання інститутів: інститути як гравці, як правила і як рівноваги. Методи еволюційної теорії ігор в аналізі формування інститутів. Порівняльний інституційний аналіз. Ситуація координації, ефект суміщених очікувань і фокальні точки (Шеллінг). Ситуації «невидима рука» і «дилема ув'язнених»; обіцянки, які заслуговують на довіру. Ситуація нерівності.

Тема 3. Інституційно-економічна теорія трансакційних витрат

Поняття трансакції. Види трансакцій за Дж.Коммонсом: трансакції угоди, управління і раціонування. Трансакції за О.Вільямсоном. Поняття специфічності активів. Основні параметри трансакцій (частота, невизначеність, специфічність активів) і вибір механізму управління трансакціями.

Поняття трансакційних витрат. Трансакційні витрати як прояв тертя в економіці. Трансакційні і трансформаційні витрати, їх взаємозамінність. Неокласичний та інституційний підходи до визначення трансакційних витрат. Витрати координації та мотивації: класифікація Мілгрорма-Робертса. Класифікація Норта-Еггертсона. Основні чинники виникнення трансакційних витрат. Витрати функціонування ринкового механізму і витрати внутрішньофірмових трансакцій. Карта трансакційних витрат. Трансакційні витрати та інститути, проблема алокаційної нейтральності інститутів. Підходи до кількісного аналізу трансакційних витрат.

Види трансакційних витрат і засоби їх мінімізації. Витрати здійснення переговорів в умовах асиметричної інформації. Витрати пошуку інформації та виявлення альтернатив. Витрати вимірювання. Досліджувані, дослідні і довірчі блага. Витрати захисту контракту від третіх осіб. Витрати контролю за дотриманням контрактів і опортуністичної поведінки. Способи зниження ризиків опортуністичної поведінки.

Тема 4. Інституційно-економічна теорія прав власності

Методологічні особливості теорії прав власності. Визначення поняття «прав власності». Трагування права власності в різних правових системах (загального права і континентального права). Континентальна і англосаксонська правові традиції. Права власності в економічній теорії.

Специфікація прав власності, способи специфікації прав власності. Розмивання прав власності. Пучок прав власності. Розщеплення прав власності. Трансакційні витрати і специфікація (розмивання) прав власності. Цінність прав власності. Обмін як обмін пучками прав власності.

Теорії виникнення і зміни прав власності (наївна теорія прав власності, теорія груп інтересів і витрати колективних дій; теорія рентоорієнтованої поведінки). Альтернативні режими прав власності. Загальна власність (вільний доступ) і проблема вичерпання ресурсів («трагедія загальнодоступної власності»). Виняткові права власності та умови їх формування. Колективна власність. Перша економічна революція. Оптимальна чисельність групи при колективній власності. Приватна власність. Витрати встановлення і захисту виключних прав власності. Державна власність.

Тема 5. Інституційно-економічна теорія контрактів

Основні принципи економічної теорії контрактів. Поняття контракту. Контракт у юридичному та економічному сенсі. Теорія контрактних стимулів: фактор асиметричної інформації (Дж. Акерлоф). Проблема несприятливого відбору. Проблема «морального ризику». Теорія трансакційних витрат: вибір оптимального контракту (О. Вільямсон). Типологія контрактів: класичний, неокласичний та імпліцитний контракти, їх структура і властивості.

Поняття досконалого контракту. Причини недосконалості контрактів. Проблеми, зумовлені неповнотою реальних контрактів. Опортуністична поведінка: несприятливий відбір, моральний ризик і

проблема вимагання. Фактори, що впливають на вибір типу контракту. Інституційне середовище і вибір типу контракту. Поняття специфічності ресурсів. Класифікація специфічних активів. Квазі-рента і вимагання. Механізми забезпечення виконання контрактів. Проблеми формування репутації. Роль довіри у ділових відносинах. Механізми контролю: зовнішні і внутрішні. Альтернативні способи організації угоди: ринок, гібридні форми і ієрархія. Гібридні форми: проблема гарантій специфічних капіталовкладень. Контракт про продаж. Контракт про наймання. Ринкові сигнали і фільтрація.

Модуль 2. Інституційні аспекти організації господарської діяльності та інституційна динаміка

Тема 6. Інституційні основи економічної організації

Поняття економічної організації. Організація і невизначеність. Необхідність виникнення та призначення організації. Організація в широкому сенсі (О. Вільямсон). Три базових способи організації: ринок, ієрархія, гібридні угоди. Організація у вузькому сенсі (П. Девіс, Д. Норт). Організація і теорія груп. Основні ознаки організації. Дихотомія: інститути і організації.

Фактори, що визначають оптимальний розмір організації: специфічність активу, невизначеність, схильність сторін до ризику, складність угоди, ціна доступу до закону. Контроль і влада у господарській організації. Процедури вибору в організаційному просторі. Мотивація і поведінка в рамках економічних організацій. Організація як елемент інформаційної системи. Розподіл інформації всередині організації. Типи економічних організацій.

Домашнє господарство як організація. Економічна теорія сім'ї Г. Беккера. Функції домашнього господарства в економіці. Поняття рутини. Рутинний характер діяльності домашнього господарства: інерційність інституційних змін. Еволюція домашнього господарства. Типологія домашніх господарств. Домашнє господарство в командній економіці. Домашнє господарство у ринковій економіці. Домашнє господарство в перехідній економіці. Домогосподарство в економіці України

Тема 7. Інституційно-економічна теорія фірми.

Неокласична теорія: фірма як «чорний ящик». Неінституційна теорія: трансакційні витрати як причина існування фірми (Р. Коуз). Проблема оптимального розміру фірми. Фірма як мережа контрактів

(А. Алчян, Г. Демсец). Підприємець як власник найбільш специфічного ресурсу фірми. Підприємець як суб'єкт виконання інноваційних завдань (Й. Шумпетер). Контрактна теорія фірми: формальна форма, неформальні договори. Теорія принципала-агента. Принципал як власник ресурсу. Агент як довірена особа (керівник). Способи вирішення проблеми принципала і агента: змагання агентів, участь агента в результатах спільної діяльності, фірма як коаліція агентів.

Вибір внутрішньофірмової структури як спроба вирішення проблеми принципала і агента. Унітарна структура. Холдингова структура. Мультидивізійна структура. Змішана структура. Альтернативні цілі фірм. Максимізація продажів або загальної виручки. Модель Вільямсона. Ринок і фірма: порівняльний аналіз вигод і витрат альтернативних форм координації економічної діяльності. Внутрішній ринок фірми і витрати впливу (Мільгром). Пояснення меж фірми.

Зовнішні ефекти і неспроможність ринку. Проблема зовнішніх екстерналій. Позитивні і негативні зовнішні ефекти. Приватні та соціальні вигоди і витрати. Альтернативні способи інтерналізації зовнішніх ефектів. Коректуючі податки та субсидії. Податки Пігу. Адміністративні заборони. Роль ринку і держави у зниженні зовнішніх ефектів. Теорема Коуза та її логіка. Критика і спростування теореми Коуза. Практичне значення теореми Коуза. Роль специфікації прав власності в умовах ненульових трансакційних витрат. Теорема Познера.

Тема 8. Інституційні основи діяльності держави

Поняття держави. Держава як інститут. Держава як організація. Феномен виникнення держави. Теорії виникнення держави (Т. Гоббс, Дж. Локк, А. Сміт, Дж. Б'юкенен, М. Олсон, Д. Норт). Типологія держав: проблема принципала і агента. «Контрактна держава». «Експлуататорська держава». Емпіричні методи оцінки характеру держави. Моделі поведінки держави (модель бандита-гастролера; модель стаціонарного бандита; модель Фіндлі-Вілсона).

Економіка та держава. Провали ринку. Суспільні потреби. Суспільні блага. Характерні риси суто суспільних благ. Проблема безбілетника. Функції держави: класичний, неокласичний, інституційний підходи (суспільні блага; зовнішні ефекти; специфікація і захист прав власності; інфраструктура). Мінімальні та максимальні межі участі держави в ринковій економіці. Обмеження,

які ринкова економіка накладає на функції держави. «Провали» держави (відсутність чітких критеріїв ефективності діяльності, високий ступінь невизначеності результатів діяльності та ін.).

Проблема принципала-агента в діяльності держави. Концепція взаємовпливу економічних і політичних структур (В. Ойкен). Теорія суспільного вибору: модель політичного обміну (Дж. Б'юкенен, Г. Таллок). Проблема рентоорієнтованої поведінки. Демократія як спосіб здійснення вибору (пряма демократія; представницька демократія, медіанний виборець; лобізм; лоґролінг; «парадокс голосування»). Економічний аналіз поведінки виборців. Теорія суспільного вибору, її значення і обмеженість. Конституційна економіка. Проблема вибору між диктатурою і анархією: порівняльний аналіз.

Теорія бюрократії (модель раціональної бюрократії, бюрократія в теорії суспільного вибору). Бюрократія як економічне явище. Шукачі політичної ренти; проблеми контролю. Умови ефективної боротьби з бюрократією. Економічний аналіз корупції і шляхів її обмеження.

Тема 9. Інституційні аспекти неформальної економіки

Неформальна економіка та проблеми її специфікації. Підходи до визначення неформальної економіки. Нелегальна економіка. Тіньова економіка. Причини виникнення неформальної економіки. Структура неформального сектора. Неофіційна економіка. Фіктивна економіка. Кримінальна економіка. Біла, сіра та чорна економіка.

Інституційні угоди у неформальній економіці. Порівняльний аналіз легальної, неофіційної та кримінальної угоди. Трансакційні витрати неформальної економіки. Ціна нелегальності: мікроекономічний підхід. Позитивні та негативні аспекти неформальної економіки: макроекономічний підхід. Нелегальний ринок як інституційна структура. Кримінальна мережа. Проблеми кількісного визначення рівня неформальної економіки: монетарний метод, метод балансу доходів і витрат, аналіз зайнятості, метод технологічних коефіцієнтів, енергетичний метод, опитування.

Правові аспекти економічної ефективності. Вплив законодавства на формування принципів функціонування економіки. Явні та імпліцитні аспекти економіки у праві. Правові злочини та економічна раціональність. Моделі злочину. Проблеми передбачення та попередження економічної злочинності.

Тема 10. Механізм інституційних змін та інституційна динаміка

Стабільність інститутів та інституційні зміни. Поняття «інституційної рівноваги». Сутність і чинники інституційних змін. Інституційні зміни як умова і результат соціально-економічного розвитку. Дискретні і безперервні інституційні зміни. Основні джерела інституційних змін. Централізовані і стихійні інституційні зміни. Роль держави в процесі інституційних змін. Проблема компенсацій в умовах інституційних змін.

Нова економічна історія (Р. Фогель, Д. Норт). Концепції інституційних змін. Інституційна еволюція. Залежність від попередньої траєкторії розвитку (path-dependence). Форми залежності від траєкторії розвитку (слабка, середня і сильна форми). Теорія ідеології: інерційність інституційного розвитку. Теорія суспільного вибору: складність інституційних інновацій. Теорія ігор: поширеність норми як перешкода для її зміни. QWERTY-ефекти (П. Девід). Теорія відбору в процесі конкуренції найбільш ефективних інститутів (Алчіан, Фрідман). Класифікація стратегій інституційних реформ: шокова терапія, вирощування інститутів, стратегія проміжних інститутів. Конгруентність і конфлікт інститутів (Д. Норт, В. Полтерович, А. Олійник).

Закономірності інституційних змін. Витрати і вигоди в процесі інституціональних змін. Критерії необхідності інституційних змін: кількісні та якісні параметри. Інституційне проектування. Інституційна матриця. Механізми інституційних змін: еволюція інститутів, закріплення неформальних правил, імпорт інститутів. Інституційні пастки. Способи виходу з інституційних пасток: мікроекономічні заходи, швидке економічне зростання, еволюція громадянської культури, системна криза. Інституційний трансферт. Експорт-імпорт інститутів. Історична обумовленість інституційного розвитку. Імпорт інститутів і моделі відбору «ефективних» інститутів. Умови та методи аналізу формування ефективного інституційного середовища. Крива «інституційної спроможності».

Розділ 4 – Тематичний план навчальної дисципліни

Таблиця 4.1 – Тематичний план навчальної дисципліни «Інституційна економіка» для студентів спеціальності 051 «Економіка» денної форми навчання

Назва теми (лекцій) та питання теми (лекцій)	Кількість годин	Назва теми та питання семінарського заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи в розрізі тем	Кількість годин
Модуль 1. Методологічні основи інституційної економіки					
Тема 1. Вступ до інституційної економіки 1. Предмет та методологічні принципи інституційної економіки як науки. 2. Неокласична економічна теорія та її наукові принципи. 3. Ранній (традиційний) інституціоналізм та його наукові досягнення. 4. Сучасна інституційна теорія та проблема класифікації шкіл інституціоналізму.	2	Тема 1. Вступ до інституційної економіки 1. Предмет та методологічні принципи інституційної економіки як науки. 2. Неокласична економічна теорія та її наукові принципи. 3. Ранній (традиційний) інституціоналізм та його наукові досягнення. 4. Сучасна інституційна теорія та проблема класифікації шкіл інституціоналізму.	2	Завдання 1. Питання для самостійного вивчення 1. Наукові школи неінституційної економіки та їх загальна характеристика. Завдання 2. В дистанційному курсі опрацювати теоретичний матеріал по темі. Завдання 3. В дистанційному курсі виконати тестування самоконтролю знань за темою.	5

<p>Тема 2. Людина, економічна поведінка та інституційна структура суспільства</p> <p>1. Модель «економічної людини» в інституційній економіці. 2. Інститут як базова категорія інституційної економіки. 3. Типологія інститутів та інституційна структура суспільства.</p>		<p>Тема 2. Людина, економічна поведінка та інституційна структура суспільства</p> <p>1. Модель «економічної людини» в інституційній економіці. 2. Інститут як базова категорія інституційної економіки. 3. Типологія інститутів та інституційна структура суспільства.</p>	2	<p>Завдання 1. Питання для самостійного вивчення 1. Теорія ігор та її застосування в інституційній економіці. Завдання 2. В дистанційному курсі опрацювати теоретичний матеріал по темі. Завдання 3. В дистанційному курсі виконати тестування самоконтролю знань за темою.</p>	5
<p>Тема 3. Інституційно-економічна теорія трансакційних витрат</p> <p>1. Поняття трансакції та їх класифікація. 2. Трансакційні витрати та їх класифікація. 3. Види трансакційних витрат та засоби їх мінімізації. 4. Кількісна оцінка трансакційних витрат.</p>	2	<p>Тема 3. Інституційно-економічна теорія трансакційних витрат</p> <p>1. Поняття трансакції та їх класифікація. 2. Трансакційні витрати та їх класифікація. 3. Види трансакційних витрат та засоби їх мінімізації. 4. Кількісна оцінка трансакційних витрат.</p>	2	<p>Завдання 1. Питання для самостійного вивчення 1. Трансакційний сектор економіки та його структура. Завдання 2. В дистанційному курсі опрацювати теоретичний матеріал по темі. Завдання 3. В дистанційному курсі виконати тестування самоконтролю знань за темою.</p>	5
<p>Тема 4. Інституційно-економічна теорія прав власності</p> <p>1. Власність як економічний інститут. 2. Специфікація і забезпечення прав власності. 3. Системи та режими використання прав власності. 4. Теорії походження та еволюції систем прав власності</p>	2	<p>Тема 4. Інституційно-економічна теорія прав власності</p> <p>1. Власність як економічний інститут. 2. Специфікація і забезпечення прав власності. 3. Системи та режими використання прав власності. 4. Теорії походження та еволюції систем прав власності</p>	2	<p>Завдання 1. Питання для самостійного вивчення 1. Зовнішні ефекти та їх вплив на економічну поведінку. Завдання 2. В дистанційному курсі опрацювати теоретичний матеріал по темі. Завдання 3. В дистанційному курсі виконати тестування самоконтролю знань за темою.</p>	5

Тема 5. Інституційно-економічна теорія контрактів. 1. Основні принципи економічної теорії контрактів. 2. Типологія контрактів, їх структура і властивості. 3. Контрактний процес та його особливості 4. Інституційні механізми виконання контрактів.	2	Тема 5. Інституційно-економічна теорія контрактів. 1. Основні принципи економічної теорії контрактів. 2. Типологія контрактів, їх структура і властивості. 3. Контрактний процес та його особливості 4. Інституційні механізми виконання контрактів.	2	<i>Завдання 1. Питання для самостійного вивчення</i> 1. Інституційні механізми виконання контрактів. <i>Завдання 2. В дистанційному курсі опрацювати теоретичний матеріал по темі.</i> <i>Завдання 3. В дистанційному курсі виконати тестування самоконтролю знань за темою.</i>	5
Поточна модульна робота 1					2
Разом за модулем 1		8	10		27
Модуль 2. Інституційні аспекти організації господарської діяльності та інституційна динаміка					
Тема 6. Інституційні основи економічної організації. 1. Поняття економічної організації та її ознаки. 2. Інституційні механізми координації господарської діяльності: ринок, ієрархія, мережа 3. Домашнє господарство як організація	2	Тема 6. Інституційні основи економічної організації. 1. Поняття економічної організації та її ознаки. 2. Інституційні механізми координації господарської діяльності: ринок, ієрархія, мережа 3. Домашнє господарство як організація	2	<i>Завдання 1. Питання для самостійного вивчення</i> 1. Гібридні способи організації господарської діяльності. <i>Завдання 2. В дистанційному курсі опрацювати теоретичний матеріал по темі.</i> <i>Завдання 3. В дистанційному курсі виконати тестування самоконтролю знань за темою.</i>	5

<p>Тема 7. Інституційно-економічна теорія фірми.</p> <p>1. Неокласична та інституційні теорії фірми</p> <p>2. Фірма як ієрархічно-контрактна організація.</p> <p>3. Зовнішні ефекти та теорема Коуза.</p>	2	<p>Тема 7. Інституційно-економічна теорія фірми.</p> <p>1. Неокласична та інституційні теорії фірми</p> <p>2. Фірма як ієрархічно-контрактна організація.</p> <p>3. Зовнішні ефекти та теорема Коуза.</p>	2	<p><i>Завдання 1. Питання для самостійного вивчення</i></p> <p>1. Контрактна та агентська теорія фірми.</p> <p><i>Завдання 2. В дистанційному курсі опрацювати теоретичний матеріал по темі.</i></p> <p><i>Завдання 3. В дистанційному курсі виконати тестування самоконтролю знань за темою.</i></p>	5
<p>Тема 8. Інституційні основи діяльності держави</p> <p>1. Теорії походження держави в інституційній економіці</p> <p>2. Інституційні основи діяльності держави</p> <p>3. Інституційні «провали» держави. Інституційна політика.</p>	2	<p>Тема 8. Інституційні основи діяльності держави</p> <p>1. Теорії походження держави в інституційній економіці</p> <p>2. Інституційні основи діяльності держави</p> <p>3. Інституційні «провали» держави. Інституційна політика.</p>	2	<p><i>Завдання 1. Питання для самостійного вивчення</i></p> <p>1. Теорія суспільного вибору, її значення і обмеженість.</p> <p>2. Теорія бюрократії.</p> <p><i>Завдання 2. В дистанційному курсі опрацювати теоретичний матеріал по темі.</i></p> <p><i>Завдання 3. В дистанційному курсі виконати тестування самоконтролю знань за темою.</i></p>	5

Тема 9. Інституційні аспекти неформальної економіки 1. Неформальна економіка та проблеми її специфікації. 2. Інституційні угоди та механізми у неформальній економіці. 3. Кількісне визначення рівня неформальної економіки. 4. Правові аспекти економічної ефективності. Правові злочини.	2	Тема 9. Інституційні аспекти неформальної економіки 1. Неформальна економіка та проблеми її специфікації. 2. Інституційні угоди та механізми у неформальній економіці. 3. Кількісне визначення рівня неформальної економіки. 4. Правові аспекти економічної ефективності. Правові злочини.	2	Завдання 1. Питання для самостійного вивчення 1. Правові аспекти економічної ефективності. Економічні злочини. Завдання 2. В дистанційному курсі опрацювати теоретичний матеріал по темі. Завдання 3. В дистанційному курсі виконати тестування самоконтролю знань за темою.	5
Тема 10. Механізм інституційних змін та інституційна динаміка 1. Інституційна динаміка та види інституційних змін. 2. Механізм реалізації інституційних змін. 3. Особливості інституційної трансформації національної економіки. 4. Проблеми розвитку національної моделі інституційного середовища.		Тема 10. Механізм інституційних змін та інституційна динаміка 1. Інституційна динаміка та види інституційних змін. 2. Механізм реалізації інституційних змін. 3. Особливості інституційної трансформації національної економіки. 4. Проблеми розвитку національної моделі інституційного середовища	2	Завдання 1. Питання для самостійного вивчення 1. Проблеми розвитку національної моделі інституційного середовища. Завдання 2. В дистанційному курсі опрацювати теоретичний матеріал по темі. Завдання 3. В дистанційному курсі виконати тестування самоконтролю знань за темою.	5
Поточна модульна робота 2					2
Разом за модулем 2		8		10	27
Разом по дисципліні		16		20	52

Таблиця 4.2 – Тематичний план навчальної дисципліни «Інституційна економіка» для студентів спеціальності 051 «Економіка» заочної форми навчання

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання семінарського заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи в розрізі тем	Кількість годин
Модуль 1. Методологічні основи інституційної економіки					
Тема 1. Вступ до інституційної економіки 1. Предмет та методологічні принципи інституційної економіки як науки. 2. Неокласична економічна теорія та її наукові принципи. 3. Ранній (традиційний) інституціоналізм та його наукові досягнення. 4. Сучасна інституційна теорія та проблема класифікації шкіл інституціоналізму.	2			<i>Завдання 1. Питання для самостійного вивчення</i> 1. Наукові школи неінституційної економіки та їх загальна характеристика. <i>Завдання 2. В дистанційному курсі опрацювати теоретичний матеріал по темі.</i> <i>Завдання 3. В дистанційному курсі виконати тестування самоконтролю знань за темою.</i>	7

<p>Тема 2. Людина, економічна поведінка та інституційна структура суспільства</p> <p>1. Модель «економічної людини» в інституційній економіці. 2. Інститут як базова категорія інституційної економіки. 3. Типологія інститутів та інституційна структура суспільства.</p>				<p><i>Завдання 1. Питання для самостійного вивчення</i> 1. Теорія ігор та її застосування в інституційній економіці. <i>Завдання 2. В дистанційному курсі опрацювати теоретичний матеріал по темі.</i> <i>Завдання 3. В дистанційному курсі виконати тестування самоконтролю знань за темою.</i></p>	7
<p>Тема 3. Інституційно-економічна теорія трансакційних витрат</p> <p>1. Поняття трансакції та їх класифікація. 2. Трансакційні витрати та їх класифікація. 3. Види трансакційних витрат та засоби їх мінімізації. 4. Кількісна оцінка трансакційних витрат.</p>		<p>Тема 3. Інституційно-економічна теорія трансакційних витрат</p> <p>1. Поняття трансакції та їх класифікація. 2. Трансакційні витрати та їх класифікація. 3. Види трансакційних витрат та засоби їх мінімізації. 4. Кількісна оцінка трансакційних витрат.</p>	2	<p><i>Завдання 1. Питання для самостійного вивчення</i> 1. Трансакційний сектор економіки та його структура. <i>Завдання 2. В дистанційному курсі опрацювати теоретичний матеріал по темі.</i> <i>Завдання 3. В дистанційному курсі виконати тестування самоконтролю знань за темою.</i></p>	7
<p>Тема 4. Інституційно-економічна теорія прав власності</p> <p>1. Власність як економічний інститут. 2. Специфікація і забезпечення прав власності. 3. Системи та режими використання прав власності. 4. Теорії походження та еволюції систем прав власності</p>		<p>Тема 4. Інституційно-економічна теорія прав власності</p> <p>1. Власність як економічний інститут. 2. Специфікація і забезпечення прав власності. 3. Системи та режими використання прав власності. 4. Теорії походження та еволюції систем прав власності</p>	2	<p><i>Завдання 1. Питання для самостійного вивчення</i> 1. Зовнішні ефекти та їх вплив на економічну поведінку. <i>Завдання 2. В дистанційному курсі опрацювати теоретичний матеріал по темі.</i> <i>Завдання 3. В дистанційному курсі виконати тестування самоконтролю знань за темою.</i></p>	7

<p>Тема 5. Інституційно-економічна теорія контрактів.</p> <p>1. Основні принципи економічної теорії контрактів.</p> <p>2. Типологія контрактів, їх структура і властивості.</p> <p>3. Контрактний процес та його особливості</p> <p>4. Інституційні механізми виконання контрактів.</p>				<p>Завдання 1. Питання для самостійного вивчення</p> <p>1. Інституційні механізми виконання контрактів.</p> <p>Завдання 2. В дистанційному курсі опрацювати теоретичний матеріал по темі.</p> <p>Завдання 3. В дистанційному курсі виконати тестування самоконтролю знань за темою.</p>	7
Поточна модульна робота 1					4
Разом за модулем 1	2		4		39
Модуль 2. Інституційні аспекти організації господарської діяльності та інституційна динаміка					
<p>Тема 6. Інституційні основи економічної організації.</p> <p>1. Поняття економічної організації та її ознаки.</p> <p>2. Інституційні механізми координації господарської діяльності: ринок, ієрархія, мережа</p> <p>3. Домашнє господарство як організація</p>	2			<p>Завдання 1. Питання для самостійного вивчення</p> <p>1. Гібридні способи організації господарської діяльності.</p> <p>Завдання 2. В дистанційному курсі опрацювати теоретичний матеріал по темі.</p> <p>Завдання 3. В дистанційному курсі виконати тестування самоконтролю знань за темою.</p>	7

<p>Тема 7. Інституційно-економічна теорія фірми.</p> <p>1. Неокласична та інституційні теорії фірми</p> <p>2. Фірма як ієрархічно-контрактна організація.</p> <p>3. Зовнішні ефекти та теорема Коуза.</p>		<p>Тема 7. Інституційно-економічна теорія фірми.</p> <p>1. Неокласична та інституційні теорії фірми</p> <p>2. Фірма як ієрархічно-контрактна організація.</p> <p>3. Зовнішні ефекти та теорема Коуза.</p>	2	<p><i>Завдання 1. Питання для самостійного вивчення</i></p> <p>1. Контрактна та агентська теорія фірми.</p> <p><i>Завдання 2. В дистанційному курсі опрацювати теоретичний матеріал по темі.</i></p> <p><i>Завдання 3. В дистанційному курсі виконати тестування самоконтролю знань за темою.</i></p>	7
<p>Тема 8. Інституційні основи діяльності держави</p> <p>1. Теорії походження держави в інституційній економіці</p> <p>2. Інституційні основи діяльності держави</p> <p>3. Інституційні «провали» держави. Інституційна політика.</p>	2			<p><i>Завдання 1. Питання для самостійного вивчення</i></p> <p>1. Теорія суспільного вибору, її значення і обмеженість.</p> <p>2. Теорія бюрократії.</p> <p><i>Завдання 2. В дистанційному курсі опрацювати теоретичний матеріал по темі.</i></p> <p><i>Завдання 3. В дистанційному курсі виконати тестування самоконтролю знань за темою.</i></p>	7

<p>Тема 9. Інституційні аспекти неформальної економіки</p> <p>1. Неформальна економіка та проблеми її специфікації.</p> <p>2. Інституційні угоди та механізми у неформальній економіці.</p> <p>3. Кількісне визначення рівня неформальної економіки.</p> <p>4. Правові аспекти економічної ефективності. Правові злочини.</p>				<p><i>Завдання 1. Питання для самостійного вивчення</i></p> <p>1. Правові аспекти економічної ефективності. Економічні злочини.</p> <p><i>Завдання 2. В дистанційному курсі опрацювати теоретичний матеріал по темі.</i></p> <p><i>Завдання 3. В дистанційному курсі виконати тестування самоконтролю знань за темою.</i></p>	7
<p>Тема 10. Механізм інституційних змін та інституційна динаміка</p> <p>1. Інституційна динаміка та види інституційних змін.</p> <p>2. Механізм реалізації інституційних змін.</p> <p>3. Особливості інституційної трансформації національної економіки.</p> <p>4. Проблеми розвитку національної моделі інституційного середовища.</p>				<p><i>Завдання 1. Питання для самостійного вивчення</i></p> <p>1. Проблеми розвитку національної моделі інституційного середовища.</p> <p><i>Завдання 2. В дистанційному курсі опрацювати теоретичний матеріал по темі.</i></p> <p><i>Завдання 3. В дистанційному курсі виконати тестування самоконтролю знань за темою.</i></p>	7
Поточна модульна робота 2					4
Разом за модулем 2	4		2		39
Разом по дисципліні	6		6		78

Розділ 5. Оцінювання результатів навчання

Таблиця 5 – Розподіл балів за результатами вивчення навчальної дисципліни для студентів спеціальності 051 «Економіка» денної та заочної форми навчання

Види робіт	Максимальна кількість балів
Модуль 1 (теми 1-5): конспект лекцій (4 бали); виконання домашнього завдання (4 бали); робота на семінарських заняттях (6 балів); виконання завдань дистанційного курсу (6 балів); поточна модульна робота (10 балів)	30
Модуль 1 (теми 6-10): конспект лекцій (4 бали); виконання домашнього завдання (4 бали); робота на семінарських заняттях (6 балів); виконання завдань дистанційного курсу (6 балів); поточна модульна робота (10 балів)	30
Поточне оцінювання	60
Екзамен	40
Разом	100

Таблиця 6 – Шкала оцінювання знань здобувачів вищої освіти за результатами вивчення навчальної дисципліни

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	Відмінно
82-89	B	Дуже добре
74-81	C	Добре
64-73	D	Задовільно
60-63	E	Задовільно достатньо
35-59	FX	Незадовільно з можливістю проведення повторного підсумкового контролю
0-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни та проведенням підсумкового контролю

Розділ 6. Інформаційні джерела

Основні рекомендовані джерела інформації:

1. Институциональная экономика : новая институциональная экономическая теория : учебник / под ред. А. А. Аузана. – 2-е изд. – Москва : ИНФРА-М, 2011. – 447 с.
2. Одинцова М. И. Институциональная экономика : учебник для академического бакалавриата / М. И. Одинцова. — 4-е изд., перераб. и доп. — М. : Издательство Юрайт, 2015. — 459 с.
3. Ткач А. А. Інституціональна економіка : Нова інституціональна економічна теорія: Навч. посібник / А. А. Ткач. – Київ : Центр навч. л-ри, 2007. – 304 с.
4. Фертікова Т. М. Інституційна економіка : навч. посіб. / Фертікова Т. М. ; Чорномор. держ. ун-т ім. П. Могили. - Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. П. Могили, 2010. - 124 с. :
5. Чухно А.А. Інституціонально-інформаційна економіка: Підручник / А. А. Чухно, П. М. Леоненко, П.І. Юхименко ; за ред. акад. НАН України А. А. Чухна. — К. : Знання, 2010. — 687 с.
6. Шаповалов В.О. Інституційна економіка [Електронний ресурс] : дистанційний курс початкової дисципліни / В.О. Шаповалов. – Полтава : ПУЕТ, 2016. – Режим доступу: навчальна оболонка Moodle Головного центру дистанційного навчання ПУЕТ

Додаткові рекомендовані джерела інформації:

7. Васильцова В.М. Институциональная экономика : учебное пособие / В.М. Васильцова, С.А. Тертышный. – СПб. : Питер, 2013. – 256 с.
8. Вольчик В. В. Институциональная и эволюционная экономика: учебное пособие / В. В. Вольчик. – Ростов н/Д: Изд-во ЮФУ, 2011. – 228 с.
9. Гончарова Е. Б. Институциональная экономика : учеб. пособие / Е. Б. Гончарова, Я. В. Попова, Е. П. Гончарова. – Волгоград: ИУНЛ ВолгГТУ, 2014. – 96 с.
10. Земцова Л. В. Институциональная экономика : учебное пособие / Л. В. Земцова. — Томск : Эль Контент, 2012. — 168 с.
11. Институциональная экономика : новая институциональная экономическая теория : учебник / под ред. А. А. Аузана. – Москва : ИНФРА-М, 2007. – 416 с.
12. Колесніченко І. М. Інституціональна економіка : конспект лекцій / І. М. Колесніченко ; Харківський національний економічний ун-т. - Х. : ХНЕУ, 2008. - 216 с.

13. Корнейчук Б. В. Институциональная экономика : учеб. пособие / Б. В. Корнейчук. - М. : Гардарики, 2007. - 255 с.
14. Кузьминов Я. И. Курс институциональной экономики: институты, сети, трансакционные издержки, контракты / Я. И. Кузьминов, К. А. Бендукидзе, М. М. Юдкевич. – М. : ГУ-ВШЭ, 2005. – 442 с.
15. Лемещенко П. С. Институциональная экономика: Учеб. Пособие / П. С. Лемещенко. – Мн.: ООО «ФУАинформ», 2003. – 490 с.
16. Норт Д. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки / Д. Норт. – Київ : Основи, 2000. – 198 с.
17. Одинцова М. И. Институциональная экономика : учеб. пособие / М. И. Одинцова ; Государственный ун-т Высшая школа экономики. - 2-е изд. - М. : Издательский дом ГУ ВШЭ, 2008. - 397 с.
18. Олейник А. Н. Институциональная экономика : учеб. пособие / А. Н. Олейник. – Москва : ИНФРА-М, 2013. – 416 с. – (Высшее образование - Бакалавриат).
19. Олейник А. Н. Институциональная экономика : учеб. пособие / А. Н. Олейник. – Москва : ИНФРА-М, 2012. – 416 с. – (Высшее образование).
20. Шаповалов В.О. Інвестиційний потенціал інституційного середовища акціонерного сектора України / В.О. Шаповалов // Інституційний розвиток соціально-економічних систем: національна економіка у глобальному середовищі : збірник наукових праць за матеріалами VII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Полтава, 23–24 квітня 2015 р.). – Полтава : ПУЕТ, 2015. – С. 156-158
Режим доступу: <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/3149>
21. Шаповалов В.О. Інституційні механізми координації господарської діяльності / В.О. Шаповалов, І.М. Ковальчук // Інституційний розвиток соціально-економічних систем: національна економіка у глобальному середовищі : збірник наукових праць за матеріалами XI міжнародної науково-практичної конференції (м. Полтава, 20–21 квітня 2017 року). – Полтава : ПУЕТ, 2017. – С. 8-11.
Режим доступу: <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/5890>
22. Шаповалов В. О Теорія прав власності в інституційній економіці / В.О. Шаповалов // Інституційний розвиток соціально-економічних систем: національна економіка у глобальному середовищі : збірник наукових праць за матеріалами XI міжнародної науково-практичної конференції (м. Полтава, 20–21 квітня 2017 року). – Полтава : ПУЕТ, 2017. – С. 35-37. **Режим доступу:** <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/5890>

23. Шаповалов В.О. Модель «економічної людини» та концепція раціональності / В.О. Шаповалов // Економіка сьогодні: проблеми моделювання та управління : матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Полтава, 16–17 листопада 2017 року). – Полтава : ПУЕТ, 2018. – С. 149-151 **Режим доступу:** <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/6754>
24. Шаповалов В.О. Інституційні моделі організації корпоративних відносин / В.О. Шаповалов // Інституційний розвиток соціально-економічних систем: національна економіка у глобальному середовищі : збірник наукових праць за матеріалами X міжнародної науково-практичної конференції (м. Полтава, 15–17 травня 2018 року). – Полтава : ПУЕТ, 2018. – С. 176-178. **Режим доступу:** <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/6756>
25. Шаповалов В.О. Інституційний підхід дослідження поведінки споживача / В.О. Шаповалов // Якість вищої освіти: компетентнісний підхід у підготовці сучасного фахівця : матеріали XLIII Міжнародної науково-методичної конференції (м. Полтава, 14–15 листопада 2018 року). – Полтава : ПУЕТ, 2019. – С. 304-306
26. Шаповалов В.О. Інститут як базова категорія інституційної економіки / В.О. Шаповалов // Інституційний розвиток соціально-економічних систем: національна економіка у глобальному середовищі : збірник наукових праць за матеріалами XI Міжнародної науково-практичної конференції (м. Полтава, 7 травня 2019 року). – Полтава : ПУЕТ, 2019. – С. 20-23.
27. Шаповалов В.О. Економічні організації, інститути та механізми координації / В.О. Шаповалов // Ижтимоий-иктисодий ва молия тизимларини институционал ривожлантириш: глобал микёсда миллий иктисодиёт. I-қисм / 2019 йил 16-17 май кунлари. XI Халқаро илмий-амалий анжуман материаллари. Самарқанд, СамИСИ, 2019. – Б. 239-241.

Розділ 7. Програмне забезпечення навчальної дисципліни

Програмне забезпечення комп'ютерної підтримки освітнього процесу з навчальної дисципліни «Інституційна економіка» включає у себе:

- загальне програмне забезпечення, до якого входить пакет програмних продуктів Microsoft Office;
- спеціалізоване програмне забезпечення комп'ютерної підтримки освітнього процесу з навчальної дисципліни, яке включає в себе дистанційний курс в середовищі Moodle.